

crkv. pročelja. Značajke pročelja odaju da je ono podignuto oko 1300. Iskapanja su pokazala da je to bila prostrana (50,82 × 20 m) trobrodna, presvođena crkva sa starijom zaobljenom apsidom, uz koju su bile pravokutne kapele; brodove su dijelili tanki stupovi. Uz crkvu se nalazio samostan utvrđen zidom s četiri kule. U poč. XVI. st. opatija je napuštena, a 1593. razorili su je Turci. God. 1334. u Topuskom se spominje i župna crkva »sancti Nicolai de Thoplica«. Klasicistička župna crkva Sv. Marije građena je 1830; razorena u ratu 1991. — Događaje iz novije prošlosti evociraju zidne slike Z. Price s prizorima iz II. svj. r. (u kući zasjedanja ZAVNOH-a 1944) i spomenik poginulim partizanima (rad V. Radauša, 1952).

LIT.: Lj. Karaman, O umjetnosti Srednjeg vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji, HZ, 1948, str. 120–123 i 1950, str. 132. — M. Konjodžić, Sjećanja u kamen uklesana, Zagreb 1960, str. 159. — T. Bäuerlein, Muzejska zbirka u Topuskom, Vijesti MK, 1962, 5. — Z. Horvat, Topusko — pokušaj rekonstrukcije tlocrta, Peristil 1967–68, 10–11. — A. Horvat, Uz Stičnu Marijana Zadnikara, Bulletin JAZU, Zagreb 1980, 2. — Đ. Cvitanović, Sakralna arhitektura baroknog doba, Zagreb 1985. — J. Meder, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. — Croatian Cultural Heritage in the War 1991–1992, Zagreb 1993. A. Ht.

TOR → JELSA

TORANJ, selo SZ od Pakraca. Na groblju izvan sela stoji ruševna gotička crkva trolisne osnove. Građena je od opeke, a arhit. su detalji od kamena. U unutrašnjosti su ostaci rebara gotičkoga svoda, a sučelice svetištu je šiljasti dovratnik. Kamena kružišta na prozorima su oštećena. Crkva, pokrivena čunjastim krovom (propao), služila je 1757–1931 (kada je u selu sagrađena nova crkva, posvećena također Sv. Pantelejmonu) pravosl. bogoslužju.

LIT.: Đ. Szabo, Epilog, Narodna starina, 1928, 16, str. 83. — Lj. Karaman, O umjetnosti Srednjeg vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji, HZ, 1950, str. 128. A. Ht.

TORDINAC, Ivan, drvorezbar u drugoj pol. XIX. st. Izveo je svu dekorativnu drvorezbariju u crkvi franjevačkoga samostana u Tolisi kraj Brčkoga i u đakovačkoj katedrali.

TÖRÖK, Anton (Antonius), varaždinski srebrnar iz druge pol. XVIII. st., podrijetlom iz Mađarske. Radio u Gorici do 1771, kada odlazi u Ljubljanu a potom 1772. u Varaždin. Izrađivao uporabne i ukrasne predmete od srebra. Ušćuvana je njegova kasnobarokna pozlaćena pokaznica u župnoj crkvi Sv. Nikole u Varaždinu.

LIT.: I. Lentić, Varaždinski zlatari i pojasari, Zagreb 1981.

TORTI, Lavoslav, naivni kipar (Knin, 27. II. 1875 — Cavtat, 18. X. 1942). Bio je glazbenik u Nici (1891–93), potom službenik i radnik u Kninu, Drnišu, Makarskoj i Cavtatu. Oko 1925. počinje se baviti skulpturom u kamenu, nadahnut naslijeđem i okolinom u kojoj je živio. Na slobodan način sintetizira ranokršć., romaničku i gotičku umjetnost stvarajući

L. TORTI, Glava profesora, Zagreb, Hrvatski muzej naivne umjetnosti

TRAKOŠČAN

arhaične portrete, autoportrete te grobnu plastiku (*Vaza sa dvije ženske glave, Autoportret, Glava profesora, Vaza*). Većina je njegovih djela nastala 1930–40. Potkraj života bio je čuvar Mauzoleja obitelji Račić u Cavtatu. Za života je izlagao svoje skulpture na cavtatskome groblju i na izložbama naivnih umjetnika.

LIT.: O. Bihajli-Merin, Umjetnost naivnih, Beograd 1959. — V. Maleković, Hrvatska izvorna umjetnost, Zagreb 1973. R.

TOUNJ, selo I od Ogulina. Srednjovj. utvrđeni grad nad provalijom poslije je pregrađen u tvrđavu za smještaj krajiške straže. Bio je opasan zidinama s kulama, unutar kojih su se nalazile drvene kuće (djelomično očuvana samo cilindrična kula). Grad (zvan i *Tovunjska peč*) bio je 1481. u posjedu Stjepana Frankopana, a od 1577. u rukama krajiške vojske. — Barokna kapela Sv. Ivana Nepomuka ima zaobljene niše na dužim stranama broda i drveni zvonik. Neogotička župna crkva Sv. Ivana Krstitelja (1897) lukom je spojena s baroknim zvonikom. Župni dvor potječe iz 1823. — U blizini je zidani poklonac. — Preko potoka Tounjčice je kameni most iz 1775, što ga je majstorski povisio K. Knežić 1835–36.

LIT.: E. Laszowski, Hrvatske povijesne građevine, I, Zagreb 1902, str. 165–172. A. Ht.

TOVARNIK, selo II od Vukovara. Kasnobarokno-klasicistička župna crkva Sv. Bartola i Matije ima namještaj uglavnom iz doba gradnje crkve (1804); teško oštećena u agresiji na Hrvatsku 1991. U parohijskoj crkvi Sv. Georgija (1799) nalaze se, među ostalim, kasnobarokno-klasicistički ikonostas (prema predaji, rad Petra Čortanovića iz 1834) te ikona Bogorodice Jovana Isajlovića (1853).

LIT.: D. Jurman-Karaman i D. Mladinov, S evidencionog putovanja u kotaru Vinkovci, Vijesti MK, 1958, 4, str. 107–108. — Croatia and Bosnia-Herzegovina, Sacral Institutions on Target, Zagreb 1992. — Š. Penava, Katolička crkva Sv. Mateja i Bartola, Hrvatski Tovarnik, 1993, 1. — M. Dutkov, Centar Tovarnika, ibid., 1994, 6. A. Ht.

TRAGURION → TROGIR

TRAKOŠČAN, dvorac u Hrvatskome zagorju, Z od Lepoglave. Podignut kao manji burg u sustavu utvrda Zagorske kneževine, ali vrijeme njegove gradnje nije utvrđeno. U osnovi dvorca prepoznatljive su značajke jednos-